

щому рівні й з належною соціально-економічною віддачею. Із результатів дослідження випливає, що під системним державним управлінням аграрного підприємства треба розуміти таку його організацію, за якої на основі цілеспрямованого використання всієї сукупності державних регуляторів і ринкових механізмів буде забезпечено результативність сільськогосподарської та інноваційної системи відповідно до суспільної, соціальної та економічної мети.

Література

1. **Музика П.М.** Форми і методи розвитку підприємництва в аграрному виробництві – невід'ємна складова інноваційної діяльності // Наука і методика : зб. наук.-метод. праць. – К., 2008. – № 15. – С. 28-37.
2. **Санто Б.І.** Інновація як засіб економічного розвитку : пер. с венгер. – М. : Изд-во "Прогрес", 1990. – С. 376.
3. **Сіренко Н.М.** Управління інноваційною системою аграрного підприємства // Економіка АПК. – К., 2009. – С. 43-46.
4. **Чорний Г.М.** Планування і регламентація управлінської праці в сільському господарстві. – К. : Вид-во "Урожай", 1990. – С. 76.
5. **Шпикуляк О.Г.** Ефективність управління аграрним підприємством // Економіка АПК. – К., 2005. – С. 22-25.
6. **Шапошникова С.В.** Управління різними засобами інноваційних систем // Інноваційний вісник "Регіон". – 2008. – № 4. – С. 27-31.

УДК 005.934:338.246

*Проф. С.В. Васильчак, д-р екон. наук;
магістрант М.Р. Маланчук – Львівський ДУВС*

ДІАГНОСТИКА ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто методологічні положення системи економічної безпеки підприємницької діяльності, виділено основні напрямки державного регулювання підприємницької діяльності, проаналізовано вплив державного регулювання на економічну безпеку підприємницької діяльності. Результати аналізу впливу державного регулювання на економічну безпеку підприємницької діяльності свідчать про те, що позитивний або негативний його характер зумовлений сферами та формами державного регулювання. Подальшого наукового дослідження потребує визначення механізмів забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності.

*Prof. S.V. Vasylchak; undergraduate M.R. Malanchuk –
Lviv state university of internal affairs*

Government control influence diagnostics of entrepreneurial activity economic security

Methodological positions of the system of economic security of entrepreneurial activity are considered in the article, basic directions of government control of entrepreneurial activity are selected, the analysis of influence of government control is conducted on economic security of entrepreneurial activity. The results of analysis of influence of government control on economic security of entrepreneurial activity testify that his positive or negative character is predefined spheres and forms of government control. Determination of mechanisms of providing of economic security of entrepreneurial activity needs in subsequent scientific research.

Вступ. Забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності потребує створення на підприємстві власної системи безпеки. Дуже багато

завдань, що стоять перед системою безпеки підприємства, не можуть бути виконані самостійно, без рішень, прийнятих на вищому системному рівні і, насамперед, на державному. Саме на цьому рівні приймаються найважливіші політичні, макроекономічні, правові й інші рішення, що створюють середовище безпеки виробничої діяльності. Служба безпеки конкретного підприємства залежить і від активності протидії служб безпеки конкурентних підприємств і насамперед їхніх розвідувальних підрозділів. Вона створюється і функціонує на основі прийнятих у країні законодавчих актів, наявності і можливостей придбати засоби захисту, рівня підготовки і кваліфікації кадрів і т. ін.

Проблеми економічної безпеки підприємства висвітлено в наукових працях Т.Н. Гладченко [1], В.П. Груніна [2], С.Н. Ільяшенко [3], П.В. Сенчагова [4], В.І. Сосніна [5]. Результатом дослідження вчених стало визначення сутності економічної безпеки підприємства, особливостей забезпечення певного рівня економічної безпеки підприємства з урахуванням особливостей економічного виду його діяльності, розміру та організаційної структури управління. Водночас треба зауважити, що питання діагностики впливу державного регулювання на економічну безпеку підприємницької діяльності потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей впливу державного регулювання на економічну безпеку підприємницької діяльності. Створення системи безпеки підприємницької діяльності, її успішне функціонування повинні спиратися на методологічні основи наукової теорії безпеки.

Виклад основного матеріалу. У наш час немає єдиної думки в розумінні "системи безпеки підприємства" [1-5]. Наприклад, на думку В.П. Маку-Маку, система безпеки підприємства охоплює наукову теорію безпеки, політику і стратегію безпеки засобу, і методи забезпечення безпеки, і концепцію безпеки підприємства. Думаємо, що таке розуміння безпеки є занадто розширеним, але водночас неповним.

В.І. Ірочкін визначає систему безпеки як організовану сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів заходів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства, держави від внутрішніх і зовнішніх погроз [23, с. 9]. Формування системи безпеки і насамперед створення її органів (суб'єктів) залежить від розмірів підприємства, його економічних, фінансових, виробничо-технічних, інформаційних, інтелектуальних, професійних, організаційних й інших можливостей.

Характеризуючи систему безпеки підприємницької діяльності, варто відразу ж визначитися в певних важливих, методологічних положеннях.

По-перше, система безпеки підприємницької діяльності не може бути шаблонною. Вона унікальна на кожному підприємстві, тому що залежить від рівня розвитку і структури виробничого потенціалу, ефективності його використання і спрямованості виробничої діяльності, кваліфікації кадрів, виробничої дисципліни, від стану навколишнього середовища, виробничих зв'язків підприємства, конкурентного середовища, ризикованості виробництва і т. ін.

По-друге, система безпеки підприємницької діяльності є самостійною, відособленою від аналогічних систем інших виробничих одиниць. Але її від-

особленість є відносною, тому що система безпеки підприємницької діяльності – це складний елемент безпеки вищого рівня: міста, регіону, країни.

По-третє, система безпеки підприємницької діяльності є комплексною. Вона покликана забезпечити безпеку економічну, науково-технічну, кадрову, інтелектуальну, екологічну, інформаційну, фізичну, техногенну, пожежну і т. д. Тому до її складу повинні входити відповідні елементи, органи, сили і засоби.

Держава робить найбільш помітний і значний вплив на формування економічної безпеки підприємницької діяльності. Використовуючи прямі і непрямі важелі втручання, вона створює і регулює економічні умови діяльності підприємств, призначені для захисту економічних інтересів держави і її національної економіки.

Загальновизнано, що регулювання економіки державою більшою чи меншою мірою наявне у всіх країнах з ринковою економікою. Державне регулювання підприємницької діяльності носить характер прямого і непрямого впливу.

Непряме регулювання управлінням підприємницькою діяльністю формує систему мотивації, створює стимулювальні умови для діяльності суб'єктів ринкових відносин і виступає в таких формах, як податкова система, цінова і фінансово-кредитна політика, державне замовлення. Державне регулювання підприємницької діяльності, незалежно від форми власності підприємства на засоби виробництва, здійснюється за допомогою правових, економічних і соціальних заходів.

Рис. 1. Основні напрямки державного регулювання підприємницької діяльності

До прямого державного регулювання належить розроблення державою нормативних актів, положень, заходів, що безпосередньо впливають на діяльність суб'єктів ринкових відносин. У рамках прямого державного регулювання основним інструментом регулювання економічних умов діяльності підприємств є прийняття законів і документів законодавчого характеру. Особливо важливими для підприємств є законодавчі і нормативні акти з питань оподаткування, інвестиційної діяльності, організаційно-правових форм ді-

яльності. Державне регулювання діяльності підприємств здійснюється за напрямками, поданими на рис. 1.

Формування і розвиток інфраструктури підприємництва належать виключно до компетенції держави. У ст. 92 Конституції України вказано, що "... виключно законами України встановлюються... основи створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного й інвестиційного ринків...". Якщо врахувати, що формування таких ринків, як фінансовий і інвестиційний, з переходом до ринкової економіки було розпочато практично з нуля, то в цій сфері державного регулювання діяльності підприємств за останні десять років уже є певні досягнення. Особливо вони помітні на фондовому ринку, який розглядають як сукупність суб'єктів, що створюють належні умови для його функціонування. Державне регулювання в кожній сфері має на меті дотримання певних інтересів. При цьому треба зазначити, що інтереси держави і підприємства не завжди збігаються. Унаслідок розбіжності державних інтересів і інтересів окремого підприємства чи групи підприємств можна стверджувати, що державне регулювання підприємницької діяльності має як позитивні, так і негативні прояви на економічну безпеку підприємства. Особливо відчутний негативний вплив державного регулювання на економічну безпеку для підприємств недержавного сектора, оскільки держава не несе відповідальності за результати їхньої діяльності. Позитивний вплив державного регулювання на економічну безпеку підприємств показано в табл. 1.

Табл. 1. Позитивний вплив державного регулювання підприємницької діяльності на економічну безпеку підприємств

Форми державного регулювання	Наслідки державного регулювання	Вплив державного регулювання на економічну безпеку підприємств
Введення різноманітності форм власності	Поява недержавного сектора в економіці	Можливість появи приватної ініціативи, підвищення зацікавленості в результатах діяльності підприємства
Формування і регулювання фінансового ринку	Поява мережі фінансових посередників	Збільшення числа джерел інвестиційних ресурсів
Обмеження і регулювання рівня монополізму	Створення умов для конкурентної боротьби	Зниження загрози з боку підприємств-монополістів. Запобігання або ліквідація небажаних ринкових структур і небажаного поведіння ринкових агентів. Допомога одним групам економічних агентів за рахунок інших
Обмеження в імпорті товарів з метою захисту інтересів вітчизняного товаровиробника.	Створення умов для збуту продукції вітчизняних підприємств	Збільшення ємності ринку
Надання державних гарантій для залучення іноземних інвестицій	Збільшення притоку іноземних інвестицій	Збільшення кількості реалізованих інвестиційних проектів, підвищення організаційно-технічного рівня виробництва і конкурентоспроможності продукції, вихід підприємства на зовнішні ринки

Поряд з цим, зміст багатьох форм державного регулювання не відповідає, якщо не сказати більше – суперечить, інтересам підприємств і негативно впливає на їхню економічну безпеку. З метою захисту своїх інтересів підприємства вживають як низку заходів законного характеру, так і заходи, що суперечать законам України, незважаючи на можливі їхні наслідки. Найбільшою мірою це стосується податкового регулювання діяльності підприємств. Саме суперечності у сфері оподаткування підприємств мають найбільші і негативні наслідки для економічної безпеки підприємницької діяльності. Приклади негативного впливу державного регулювання діяльності підприємств на їхню економічну безпеку в загальному вигляді наведено в табл. 2.

Табл. 2. Негативний вплив державного регулювання підприємницької діяльності на економічну безпеку підприємств

Сфера регулювання	Негативні аспекти регулювання	Захисна реакція підприємств	Вплив захисних заходів на економічну безпеку підприємств
Податкова сфера	Високі податкові ставки. Відсутність системи податкових пільг	Відсутність прагнення до збільшення прибутку. Приховування частки прибутку	Скорочення обсягів виробництва або його зупинка. Високий рівень витрат на виробництво. Відсутність власних інвестиційних ресурсів. Низький організаційно-технічний рівень виробництва. Низький рівень конкурентоспроможності продукції на зовнішніх ринках
Інноваційна сфера	Відсутність субсидій і дотацій підприємствам недержавного сектору	Відсутність технічних і управлінських нововведень	Низький організаційно-технічний рівень виробництва. Висока енергоємність виробництва. Низька продуктивність праці. Неефективний менеджмент
Інвестиційна сфера	Незначні гарантії іноземним інвесторам. Відсутність сприятливого інвестиційного клімату	Відмова від співробітництва з іноземними партнерами. Вивіз капіталу за кордон	Відсутність реальної можливості співробітництва з іноземними партнерами. Уповільнення динаміки розвитку
Інфраструктура підприємництва	Жорсткі обмеження діяльності	Відмова від послуг інфраструктури підприємництва	Зростання витрат і невисока якість робіт, що виконуються самостійно. Відсутність додаткових інвестицій через нерозвиненість фондового ринку

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки. Методологічними положеннями, на яких базується система економічної безпеки підприємницької діяльності, є такі: система безпеки підприємницької діяльності не може бути шаблонною, система безпеки підприємницької діяльності є самостійною, відособленою від аналогічних систем інших виробничих одиниць, система безпеки підприємницької діяльності є комплексною.

Державне регулювання підприємницької діяльності здійснюється за напрямками, зумовленими законодавчими і нормативними актами з питань

оподатковування, інвестиційної діяльності, організаційно-правовими формами діяльності підприємств.

Результати аналізу впливу державного регулювання на економічну безпеку підприємницької діяльності свідчать про те, що позитивний або негативний характер такого впливу зумовлений сферами та формами державного регулювання. Подальшого наукового дослідження потребує визначення механізмів забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності.

Література

1. Гладченко Т.Н. Индикаторы экономической безопасности предпринимательской деятельности // Менеджер. – 2000. – № 12. – С. 111-113.
2. Грунин В.П. Экономическая безопасность организации. – СПб. : Изд-во "Питер", 2002. – 160 с.
3. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценки // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – № 3. – С. 12-19.
4. Сенчагов П.В. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие. – М. : Изд-во "Финстатинформ", 2002. – 128 с.
5. Соснин В.И. Менеджмент безопасности предпринимательства. – К., 2002. – 357 с.

УДК 338.3

Доц. І.Н. Карпунь, канд. екон. наук – Львівський ДІНТУ
ім. В'ячеслава Чорновола

РИЗИКИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто питання стосовно змісту і значення ризику та невизначеності в інноваціях. Обґрунтовано проблеми наукового протистояння негативного впливу ризику на діяльність підприємств. Встановлено, що головне завдання і майстерність державного регулювання ризику як складника регулювання економіки загалом зводиться до раціональної мобілізації, розподілу, спрямування адресних фінансових потоків для конструктивного розв'язання цілого спектру ризиків в інноваційній діяльності підприємств, а звідси і соціально-економічних проблем в умовах перехідної економіки і реформування системи господарювання на засадах принципово нових організаційно-фінансових змін, які відбуваються у державі.

Assoc. prof. I.N. Karpun – Lviv state institute of modern technologies and management named after Vjyatshe Slav Chornovil

Risks in innovative activity of enterprises

Substance risk significance and indetermination at innovations questions are analysed. Scientific opposing of negative risk influence to enterprise activity problems as well are grounded. It is set that main task and trade of government control of risk as a component of adjusting of economy on the whole taken to rational mobilization, distributing, direction of address financial streams, for the structural decision of whole spectrum of risks in innovative activity of enterprises, and from here and socio-economic problems in the conditions of transitional economy and reformation of the system of manage on principles on principle of new organizationally financial changes which take place in the state.

Постановка проблеми. Функціонування національної економічної системи характеризується невизначеністю поведінки як суб'єктів підприємства, так і інших її елементів. Тому, не враховуючи невизначеність, неможливо правильно не тільки описати реальний суб'єкт господарювання, його властивості, поведінку в певних умовах, а й ефективно управляти ним. Категорії "невизначеності" і "ризик" є невід'ємними складниками умов під-